

ISLAND

EN DEROUTE

Uffe Weng

Uffe Weng

ISLAND
E N D E R O U T E

ISLAND
EN DEROUTE

© Uffe Weng

Bogen er sat med Lucida Grande, Optima og Arial

Bogen er printet i Danmark 2009

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af denne bogs fotografier og tekst - uden fotografens særlige tilladelse - er forbudt ifølge dansk lov om ophavsret.

En stor tak til:

Karina Svensgaard
Kåre Appel Weng
Mor og far og resten af min forstående familie
Bax Lindhardt
Claus Bech Andersn
Jeppe Michael Jensen
Steinar Sveinsson
og alle de hjælpsomme islændinge jeg har mødt på min vej

En varm tak til familien,
Hildigunnur Sverrisdóttir, Kristján Leósson,
Nanna Kristjánsdóttir, Tómas Leó Kristjánsson & Kristján Nói Kristjánsson

WWW.UFFEWENG.DK

forord

Det hævdes, at de Islandske sagaer er det eneste samlede originale bidrag til verdenslitteraturen. Siden oktober måned 2008, er Island begyndt at skrive sig ind i litteraturen på ny. Denne gang i finanslitteraturen med en historie, der rummer mange af elementerne fra de store fortællinger i sagaerne. Storhed og fald. Store opkøb i udlandet, som blandt andet Illum, Magasin og D’Angleterre i København er nogle af dem. Den nye fortælling er begyndt. Den økonomiske vækst endte med, at have katastrofale konsekvenser for landet og dets befolkning.

I dag er det de cirka 320.000 indbyggere i landet - hvad der svarer til indbyggertallet i Århus Kommune - der betaler regningen for, at nogle få mennesker og deres investeringer gik med i faldet, da verdensøkonomien begyndte vejen mod recession.

Det er en dyr pris Island og dets befolkning i øjeblikket betaler, for perioden på de cirka 15 år, hvor tingene er gået fremad og opad. I en fart, der var flere økonomer der var bekymret for. En periode, hvor regeringen flere gange har måttet hæve renten, for at undgå en overophedning af landets økonomi. Hvilket har givet de mennesker ny tro på, at Island er så lille en økonomi, at det altid vil være svært at styre den. Måske så lille, at Island ikke kan have sin selvstændige økonomi.

Dette er historien om saga-øen Island, i Nord Atlanten, der pludseligt blev verdenskendt for andet end sine varme kilder, gejser og vulkaner. Først for sine store investeringer i udenlandske firmaer blandt andet i Danmark og Storbritannien. Og senere for, at landet var på direkte kurs mod statsbankerot, da banksektorens værdi i landet var på cirka ti gange landets årlige BNP og derfor nærmest var vokset staten over hovedet samtidigt med, at bankerne i landet gik konkurs og staten måtte overtage deres forretninger.

Denne bog forsøger at vise nogle af de konsekvenser, den økonomiske krise i Island har haft og vil få for landet og dets befolkning. Første kapitel fortæller baggrunden og den brede historie for, hvad der gik galt og hvordan landet og dets befolkning reagere herpå. Andet kapitel er historien om en islandsk familie, der - som næsten alle islandske familier - er berørt af krisen.

kapitel 1 – samfundet – nation på usikker grund – 17 minutters protest i stilhed

nation på usikker grund

Det gav et sæt i folk og alle holdt vejret den dag tilbage i oktober 2008, da den islandske statsminister holdt tale i parlamentet. Talen handlede om den situation landet var kommet i og den redningspakke og lov, regeringen samme dag havde vedtaget og som i samme øjeblik trådte i kraft. En redningspakke der skulle forhindre, at Island skulle gå bankerot. Det var den 7. oktober.

”Gud bevare Island!”,
sådan sluttede statsminister Geir Haarde sin tale.
Harður Torfason var sammen med sin mand Massimo Santanicchia på besøg hos nogle venner, da talen blev vist i nyhederne på tv. Det er første gang Harður husker, at en tale er blevet vist på tv.
”Der blev meget stille og det var som om ingen vidste, hvad de skulle sige og gøre,”
fortæller Harður.
”Vi kiggede ikke engang på hinanden - vi sad bare der og kiggede tomt på skærmen og det der blev vist”.
Dagen forinden havde regeringen oplyst, at en af landets største banker, Landsbankinn, var på fallittens rend og derfor overtaget af staten. Det var anden bank i landet inden for en uge. Ugen forinden havde det været banken Glitnir’s tur til, at komme under statens vinger. Overtagelserne

blev foretaget, da bankernes kreditværdighed på valutamarkedene i Norden, Europa og resten af verden ikke længere var en man turde stole på. Det satte bankerne under så stort et pres, at de ikke selv kunne klare situationen og presset på deres aktiver, hvilket resulterede i at staten måtte tage affære.

”Det var og er et specielt tidspunkt i vores historie - sådan føltes det i hvert fald”, fortæller Harður.

Det er den samme følelse alle der taler om krisen og situationen giver udtryk for.

Det var lang tid siden landets statsminister Geir Haarde havde holdt en tale på åbenskærm, men nu gjorde han det. Og det var en tale der var dyster og med ikke meget håb for fremtiden.

”Det lød som om vi var i krig,”

fortsætter Harður.

Det er tydeligt, at det har været nogle gode år på saga-øen, der ligger mellem den 64. og 66. breddegrad, cirka 700 kilometer sydøst for Grønland. Vejret er sjældent stabilt her i mere end et par dage, og landets økonomi lider nu under samme uforudsigelighed som vejret og øens undergrund.

En af grundene til det har kunnet komme så vidt for Island er, at der

de seneste ti år har været en gruppe af forretningsmænd, der har brugt de billige lån i udenlandskvaluta til at investere i projekter og opkøbe firmaer og andre investeringer. Dét sammen med, at bankerne har troet på fremtiden og derfor ladet mange af islændingene tage store lån i udenlandsk valuta, har resulteret i at landets banksektor er vokset voldsomt. Omkring årtusindeskiftet var den islandske banksektor på cirka én gang landets årlige Brutto National Produkt (BNP) – hvilket svarer til niveauet i Danmark. I 2008 er den blevet til næsten ti gange landets BNP. Ligesom banksektoren er vokset er også forbruget. Inflationen i landet er derfor også meget høj, næsten 17 procent, hvor den i Danmark er omkring fire procent.

Som så mange andre lande i den verden, vi kender som den vestlige verden, er Island kommet i økonomisk krise. Men i et lille land og en lille økonomi som Islands, der er den mindste økonomi i verden - målt på antallet af indbyggere, rammer den globale krise hårdere, end i mange andre lande. I perioden fra oktober 2008 og frem til december 2008, er cirka 8.000 islændinge gået hjem med en fyreseddel. Det var bare i Reykjavik området. I de første måneder af 2009 forventes det, at 20.000 er gået hjem med en fyreseddel. En gruppe af disse, er arbejdere der er kommet til landet gennem de seneste ti år, hvor markedet er boomet, og landet har haft raket fart, men også islændinge, der er født og opvokset på øen, er ramt. Da et af de steder, krisen var at mærke først, og tydeligst var

byggebranchen, er der nu også, officielt cirka 50 procent arbejdsløshed blandt arkitekter i landet. Et tal der i følge arkitekterne selv menes at være nærmere 90 procent. De har netop først og fremmest været ansat i håndværks- og byggeribranchen, hvor der ikke har været mangel på opgaver og derfor heller ikke arbejde. Overalt hvor man kigger i Reykjavik, kan man se høje kraner eller halvtomme højhuse og andre byggeprojekter, nogle af dem er gået helt i stå, andre er sat ned i gear, så de ikke bliver færdige som forventet, da de blev planlagt og projekteret. Et af disse byggerier er Islands nye varemærke. Byens musikhus.

De bærende konstruktioner er færdige, men der mangler meget inden den røde snor kan klippes og champagnen flyde, hvilket efter planen skulle være i december 2009. Det er nu udskudt minimum halvandet år, da man har skåret over halvdelen af antallet af ansatte håndværkere på pladsen. Sammen med cirka fem kilometer af byens havnefront skulle dette være byens og landets varemærke. Mange af de oprindelige planer og idéer er nu sløjfet og erstattet af billigere løsninger eller helt undladte projekter. Musikhuset var oprindeligt finansieret ligeligt mellem to af landets banker, Landsbankinn og Nysir, men da Nysir i foråret gik i betalingsstandsning, overtog Landsbankinn hele finansieringen. I dag er hundrede procent på statens hænder, efter Landsbankinn også er overgået til staten. Landsbankinns planer om et stort domicil på havnepromenaden, er nu stoppet midlertidigt. At tiden, hvor økonomien brusede op som landets gejsere nu er forbi

ses tydeligt, når man besøger arbejdsformidlingen i Reykjavik. Der er flere mennesker her der venter på at komme til skranken, end der er mennesker på caféerne inde i centrum, hvilket siger meget i Reykjavik. Trods krisen der hænger over islændingenes hoveder, som dagens tunge skydække hænger over byen, er der ofte mange der sidder med en caffè latte og deres Mac computer på byens caféer. Ligesom at der ikke er langt mellem de store biler som Range Rover, Porsche Cayenne, Audi Q7 og Volvo XC90. Siden begyndelsen af sommeren har der bag en indhegning på havnen stået importerede biler og hobet sig op. Bilforhandlerne har ikke haft det samme marked at mætte, som de havde året tidligere, og der er derfor ikke penge til at købe dem ind i landet. Nogle bliver solgt videre til andre nordiske lande, andre ryger tilbage til producenten. Ikke at der er mangel på biler i landet. Et tegn på, at det har været en god periode i landet er, at der er flere biler i landet, end der er personer i alderen for kørekort. Folk kan stadig huske, at der ikke var mange biler på vejene i starten af 1990'erne.

Da krisen for alvor var at se på de globale finansmarkeder, var det også for alvor at se, at den var grueligt gal på det islandske finansmarked. Med en banksektor, der i starten af 2008 var omkring ti gange så stor som landets årlige BNP - en værdi bankerne tilegnede sig på perioden fra 2003 frem til sommeren 2008 - samtidigt med at bankerne ikke længere blev stolet på af omverdenens finansmarkeder måtte det gå galt. Ingen

turde tro på, at bankerne var deres værdi værd, hvilket resulterede i, at ingen ville låne dem penge og ingen ville handle med dem i udlandet. Derfor måtte staten overtage bankerne for på den måde, at give bankerne noget af deres troværdighed tilbage. Det var dog ikke helt så effektivt som håbet, da man fra andre lande var i tvivl om, hvorvidt der var penge nok i landet til, at stå bag den store banksektor. Islands vækst og store fremdrift er gjort på lånte penge. Landet er i dag er det mest gældssatte i den vestlige verden, med en gæld på cirka 120 procent af landets BNP. Derfor er USAs gæld cirka 20 procent af BNP og Danmarks på kun to procent af BNP.

Tilbage står landet med en næsten uoverkommelig økonomisk krise. Der har gjort, at IMF og Danmark, Norge, Sverige og Finland har lånt landet tilsammen cirka 30 milliarder kroner. Samt et tegn på, at måden hvorpå banksystemet har fungeret skal ændres, inden der igen kan komme gang i økonomien, på en mere fornuftig basis.

side 6

Reykjaviks havnefront, hvor flere store byggerier som lejligheder og bankdomiciler er sat på stand by, mens andre er sat ned i tempo.

side 10

Antallet af biler i Island er højere end antallet af mennesker i alderen, der kan få kørekort. Tre skoleelever er kørt i hver sin bil fra skolen og ned i byen, hvor de skal på café. I baggrunden ses et af byens nye lejlighedskomplekser under opførelse.

side 11

Siden krisen virkeligt kom til sin magt i starten af oktober 2008 og frem til slutningen af november, er cirka 8.000 blevet fyret. Det ses tydeligt på fremmødet på byens arbejdsformidling. En gruppe har forladt myldret inde på kontoret, hvor personen med nummer 678 bliver betjent. Imens nummeret, der sidder i automaten og venter på at blive trukket næste gang, hedder 743.

side 12

Edith Tverijonaite er 26 år og Vladislavas Kakaska er 28 år. De er begge fra Litauen og har boet i Reykjavik i næsten to år, hvor de også har haft arbejde indtil midten af oktober, hvor de begge blev fyret. De venter på bussen til arbejdsformidlingen.

side 14

En gruppe har taget initiativ til en befolkningsservice, hvor de får lov til at tage det mad, som byens supermarkeder smider ud på grund af en overskredet salgsdato. Varerne tilberedes til lækre og sunde måltider. som alle kan få en portion af. Gratis.

side 15

Mange islændinge bruger deres formiddage, eftermiddage og aftener på byens caféer. Ofte med deres Mac-computere foran sig også strikketøjet finder sin vej ind til kaffen. I følge en café-ejer er antallet dog faldet i løbet af efteråret.

side 16

Musikhuset der skal være byens nye varemærke i udlandet, er under opførelse. Det var finansieret af to banker, men begge banker er nu overtaget af staten, og projektet er derfor udelukkende på statens regning nu.

side 17

Antallet af håndværkere på projektet omkring musikhuset er halveret, og byggeriet er derfor ikke færdig til tiden. Byens nye varemærke, musikhuset, er forsinket mindst halvandet år.

side 19

En pige sidder og laver sine lektier. Der har de seneste år været et boom i unge mennesker der ville være kunstnere. Som situationen er i landet i dag, har de mere end noget andet brug for mennesker, der kan og tør sætte gang i projekter der vil få gang i landets økonomi på ny.

side 20

Overalt, hvor man kigger, ser man kraner, der rager op over byens ældre bebyggelse. De seneste år er der skudt mange og varehuse i og omkring Islands hovedstad Reykjavik.

side 21

Der er de sidste seks år kommet mange biler på vejene, og de fleste er store firehjulstrukne familiebiler svøbt i luksus – de såkaldte SUVs - som Audi Q7, Porsche Cayenne, Range Rover og Volvo XC90. Mange af dem er blevet købt ved hjælp af lån i udenlandsk valuta. Lån, der efter den islandske kroners fald, er blevet fordoblet i pris.

side 22

Bilsalget er faldet drastisk det sidste år. I løbet af 2008 har cirka 4000 biler hobet sig op på havnen, hvor de venter på, at de skal betales ind i Island eller sendes retur til fabrikkerne.

side 23

Mange af bilerne, der står gemt væk på havnen, er store amerikanske jeeps. Biler, som nu er blevet for dyre til de islandske forbrugere. Nogle af dem bliver købt af bilforhandlere i Norge eller andre steder i Europa.

side 24

Jude Sarsfield er 31 år og fra udkanten af London. Han har i lidt over et år forsørget sin familie ved at spille livemusik rundt på et par af byens caféer. I midten af august meddelte caféerne ham, at de ikke længere kunne betale ham. Siden har han spillet på byens strøg. I starten af 2009 tager han og familien tilbage til London.

17 minutters protest i stilhed

Der er helt stille på Austurvöllur, pladsen foran Altinget. Eller så stille som der nu kan være på en åben plads midt i et lands største by og hovedstad på en lørdag eftermiddag midt i julemåneden, når cirka to tusinde mennesker er samlet, med varmt tøj, kaffe samt skilte og bannere med forskellige opråb til regeringen om den økonomiske situation.

Siden starten af oktober 2008, hvor statsministeren Geir Haarde trådte frem på tv og fortalte om landets krise og situationen, har der hver lørdag været demonstrationer mod regeringen og dens måde at håndtere situationen på - eller mangel på samme. Islændingene føler, at regeringen spiller et lukket spil, med deres penge. Islændingene kræver svar på deres spørgsmål, men føler ikke at regeringen lytter. Et af ønskerne er valg til foråret.

Under de cirka fire tusinde fremmødte fødder knirker den frosne sne fra de foregående dage, og solen skinner fra den blå himmel.

På trappen foran Altinget - Islands parlament og ældste institution, står der et ur, som alle kender det. Det er netop blevet sat på trappen af Harður Torfason - Islands svar på Lars Lilholt og forgangsmand for

de ugentlige demonstrationer. Da uret blev stillet på trappen blev der så godt som helt stille blandt de fremmødte. Harður Torfason havde inden han satte uret, fortalt om hans tanker om dagens demonstration til de fremmødte. Sytten minutter med stilhed, ét minut for hvert år det nuværende regeringsparti har siddet ved magten.

Davíð Oddson, Geir Haarde og andre navne på folk i den siddende regering er at læse på skilte og bannere blandt demonstranterne. Også skilte med "Stop IMF" og "Giv Os Kronen igen!" er at finde. Der er både børn, unge og ældre mennesker og alle dem ind i mellem. Stemningen er god og hyggelig, men der er også en lidt nærmest uhyggelig højtidelighed over stemningen.

En gruppe, der laver happenings omkring demonstrationerne, er også kommet til. De har blandt andet afspærret vejen for politikerne på vej til kontoret, stormet Nationalbanken og sat klistermærker op med teksten "11.182.000 kr. - solgt". Prisen som, hver enkelt islænding skulle betale, hvis omkostningerne for landets økonomiske krise blev fordelt ud på befolkningen. De er hele tiden at se rundt i bybilledet og pønser altid på noget nyt. Mange af dem er unge mennesker og de dækker ansigterne

til med tørklæder eller elefanthuer. Selv siger de, de på den måde repræsenterer alle og ikke kun dem selv personligt. Stemningen blandt denne gruppe er dog, at de gerne vil have, at der sker mere, og derfor virker det på dem som om, at de gerne vil have mere ballade og ikke kun de rolige demonstrationer hver lørdag. Det er en tanke der er fjern fra de fleste islændinges, hvis man skal tro det fremmødte politi. Ude i den ene side af pladsen står der syv politimænd, foran byens ældste kirke. De er ikke bevæbnet, for politiet på Island har ikke våben, men de er der, og de kigger stille på, at alt forløber som det skal - uden ballade. ”Vi klarer tingene ved at være stille til stede og snakke med folk. Sproget er vores bedste våben - og det har virket indtil i dag, så det ændrer vi ikke på!” fortæller den store og rolige mand, Geir Jón Þórisson, med hans hænder foldet bag på sin ryg. Han er over to meter høj og bredere end de fleste fremmødte demonstranter. Han er ikke en man får lyst til at ligge sig ud med. Og så er han politikommissær i Reykjavik.

Chokket fra den 7. oktober i 2008 skulle have lov til at ligge sig, før der var nogle der kunne samle kræfter til at tage et initiativ. Det blev taget

om fredag, fire dage senere, i form af en mindre folkesamling foran Nationalbanken, hvor en gruppe på omkring 30 mennesker var stimlet sammen i et forsøg på protest mod den økonomiske situation, landet var kommet i. ”Der var ikke mange mennesker og ikke meget initiativ, der skete ikke rigtigt noget”, husker Harður Torfason, der ved en tilfældighed hørte om mødet foran Nationalbanken og derfor gik derned. Stemningen var stille og rolig, men med tydelig tegn på, at nogle skulle have skylden for det, der var sket og ville komme til at ske. Så skylden blev derfor hurtigt tildelt Davíð Oddson der er Nationalbank direktør, tidligere statsminister og med en meget aktiv karriere i landets politik. Der var ikke rigtigt nogle, der vidste, hvad det var der foregik og havde foregået. Folk var i chok over budskabet fra Geir Haardes tale. Det blev starten på de ugentlige demonstrationer i byen.

Rundt på barer og caféer, hvor man altid kan møde islændingene, er der ligeså mange meninger som der bliver langet café latte over disken. Én af de meninger der går igen, udtrykker Steinar Sveinsson, der er ansat i finansministeriet.

”Vi skal på fiske-kur det næste år eller to, men så er vi ovenpå igen”, mener Steinar. Island fanger hverdag, hvad der svarer til cirka 17 kg. fisk for hver af landets indbyggere., så der er rigeligt at spise og samtidigt sælge for islændingene, der på den måde kan stoppe for en stor del af importen af udenlandske varer og så leve af fisk, samtidigt med, at de kan fortsætte salget af fisk til USA, Rusland og Østen. Steinars plan kræver dog, at alle islændinge er indforstået med, at de i en årrække skal leve af fisk og kartofler som for halvtreds år siden indrømmer Steinar. Sammen med den nationale fiske-kur er det vigtigt, mener Steinar, at Island ikke bliver en del af EU, fordi landet så vil skulle dele deres fiskekvoter, der vil være vigtige for Island at kunne bruge selv.

Der både rystes og nikkes på de andre hoveder, der er til stede omkring bordet og som tilhører fire af hans venner, da Steinar fortæller om landets slankekur. Det er sagt med et glimt i øjet, men der er en større portion af seriøsitet bag hans tanker. Ideen er et godt billede på, at ikke mange islændinge ved, hvad de skal og kan stille op. Det eneste de er sikre på er, at krisen bliver være i løbet af 2009, hvor flere forretninger vil lukke, flere mennesker blive fyret og

problemerne være større og tydeligere. Derfor er der også mange til de ugentlige demonstrationer. Det er til demonstrationerne på Austurvöllur de kan komme ud med deres fortvivelse og dele dem med andre, der helt sikkert er i samme situation som dem selv. De er jo trods alt islændinge. Antallet af fremmødte til demonstrationerne regner Harður Torfason med vil stige kraftigt i de første måneder af 2009, fordi krisen så er tydeligere og folk er ovre chokket og den søde, travle og dyre juletid, hvor islændingene stadigt skulle vænne sig til tanken om deres økonomiske situation og mere usikre fremtid.

side 26

På Austurvöllur - pladsen foran Altinget - mødes islændingene til demonstrationer hver lørdag. Den første lørdagsdemonstration var den 11. oktober. Nogle lørdage er der flere end andre, men der er altid mennesker.

side 30

En gruppe mennesker har fundet deres fornemmeste opgave, siden demonstrationerne begyndte. De laver store og mindre happenings rundt omkring i byen. Her har de klistret mærkater, der viser, at Island har solgt hver borger til en værdi af 11.182.000 islandske kroner. Politiet kalder det hærværk, men forstår gruppens frustrationer.

side 31

Kommunisterne har fået nyt liv i Island. De mener, at kapitalismen har bevist sine svagheder og er klar til at blive erstattet af det sikre og bedre valg, kommunismen. De vil have Island tilbage til det punkt, hvor staten stod for det meste.

side 32

Der er flere talere til lørdagsdemonstrationerne. Her står et par af dagens talere i kø, mens de venter på, det bliver deres tur til at fortælle de fremmødte deres syn på krisen. Det er ofte politikere, men også private mennesker, der vælger at tale.

side 34

Opfindsomheden fejler ikke noget, når der bliver lavet skilte til demonstrationerne. Skilte med budskaber som: ”Stop IMF – den internationale valutafond - eller ”Sæt landets regering bag tremmer” er blot nogle af dem.

side 35

Både unge og gamle tropper op til demonstrationerne. Med og uden skilte.

side 36

Politiet i Island har ikke våben. De klarer det meste med en fornuftig samtale. Byens politikommissær, Geir Jón Þórisson, er da også både højere og bredere end de fleste fremmødte. Roligt står han, med hænderne foldet på ryggen, og ser til, det hele forløber stille og roligt.

side 37

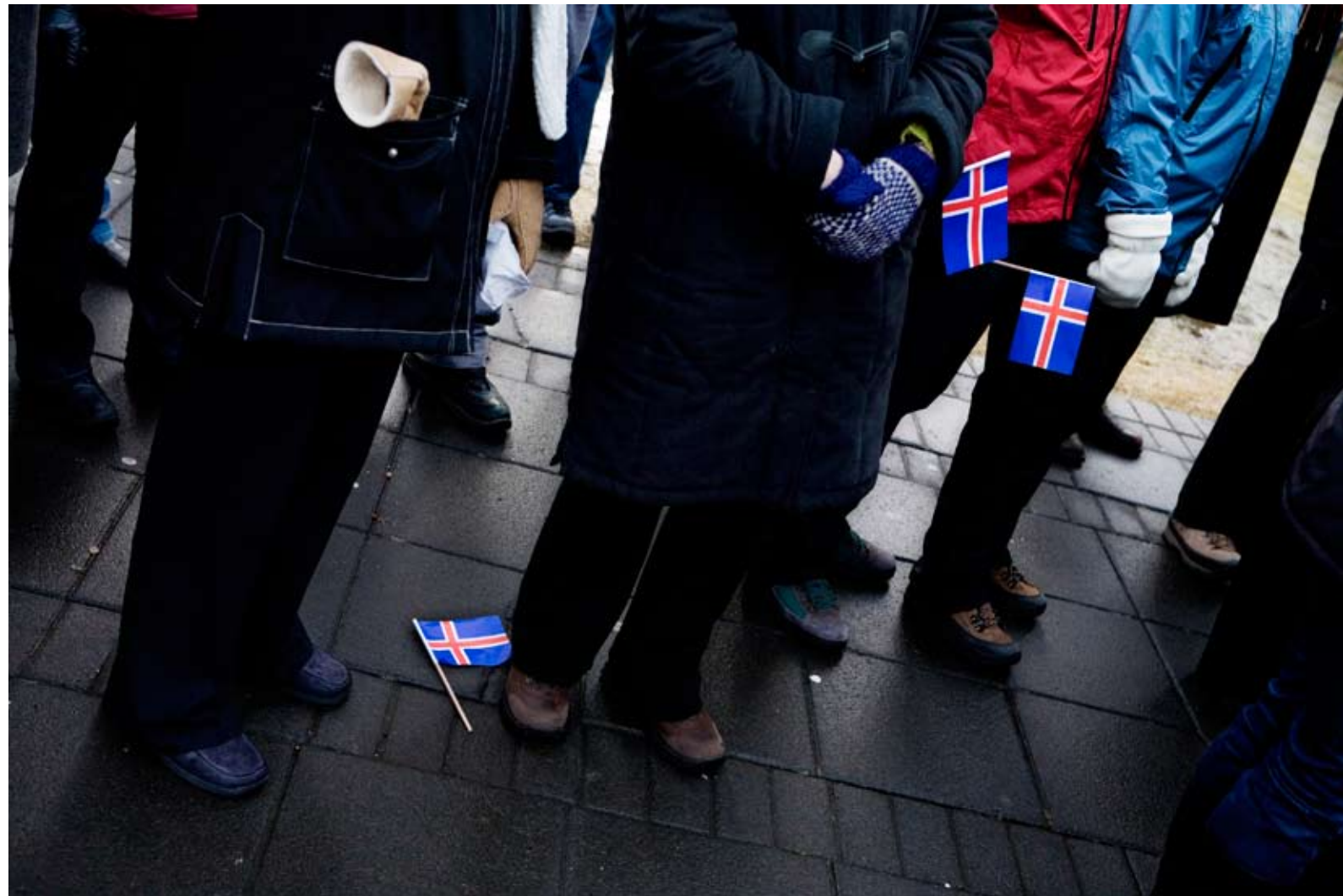
Der hersker en helt specielt stemning til de faste demonstrationer. Mange giver knus og deler håndtryk ud til folk, de møder. Alle er mødt op med det samme formål: at støtte sig selv, hinanden og troen på en lysere fremtid.

side 39

Harður Torfason er initiativtageren bag de ugentlige demonstrationer. Hver lørdag forsøger han at finde en ny idé, der skal vise befolkningens utilfredshed og vilje. Den 13. november var det 17 minutters stilhed. Ét minut for hvert år, regeringspartiet har været ved magten.

side 40

Gruppen bag happenings, som eksempelvis klistermærker på byens bygninger er ofte klædt, så deres ansigter er skjulte. Selv siger de, at de på den måde repræsenterer alle islændinge og ikke kun sig selv. Her har de spærret ministrenes vej til dagens arbejde på kontoret.

side 41

Islands Altinget huser landets parlament. Det ligger midt i Reykjaviks centrum. Det er på denne plads, Austurvöllur - demonstrationerne foregår. Ofte bliver der smidt skrald og lignende på facaden af demonstrationerne.

side 42

Nogle mener, at det nu er bevist, at Island er for lille et land til at have sin egen økonomi. Et af de helt varme emner er derfor, hvorvidt man bør søge om medlemskab af EU og derved komme med i eurofællesskabet.

budget lagt på varme lavasten

Inde i stuen kører Teletubies på fuld fart, på familiens Apple Cinema skærm, der er tilsluttet en Mac Mini samt Apple højttalere. Kristján Núi Kristjánsson, den ene tvilling dreng står klinet op af skærmen. Han er meget optaget af det lille univers. Ude fra fordelingsentréen græder Tómas Leó Kristjánsson, han er den anden tvilling. De er lige knap to år. Tómas har astma, og han skal derfor, hver aften have sin medicin. Det passer ham ikke, men Kristján Leósson - børnenes far - tager ham op i sit skød og holder ham tæt ind til sig. Det er sengetid for de to yngste. Nanna Kristjánsdóttir sidder inde på sit værelse. Hun er syv år og er i færd med dagens lektier, som hun klarer mens hendes to brødre bliver lagt i seng. Familiens mor, Hildigunnur Sverrisdóttir er på vej ud af døren, hun er arkitekt og på vej til et møde med andre arkitekter, hvor de skal diskutere, hvad de kan gøre med situationen de og landet er kommet i.

Familien på fem bor cirka tre kilometer fra Reykjavik centrum, i et hus fra 1952 på tre plan, hvoraf de har købt 2. sal og indrettet det til deres

hjem. Der bor to andre familier i huset. Både Hildigunnur Sverrisdóttir og Kristján Leósson har boet i Danmark, hvor de har studeret. Da de var færdige med deres uddannelser, solgte de deres andelslejlighed, de havde købt på Vesterbro, så de kunne flytte tilbage til Reykjavik i deres fødeland Island og købe deres nye hjem. Huset de bor i, ligger ikke længere fra Nannas skole og tvillingernes børnehave, end at de alle kan gå dertil på fem minutter. Kristján arbejder på Reykjavik Universitet i en forskerstilling. Det har han gjort siden han kom retur til byen fra sit studie på DTU i Danmark.

Til familiens held, bevarede de roen og overblikket, da tilbuddene om høje lønninger og bonuser blev en mulighed. "Kristján blev tilbudt et godt job i en af landets store banker til en meget høj løn og mulighed for nogle af deres mange bonuser," fortæller Hildigunnur. Han takkede nej til stillingen og satte sig i stedet for i forskerstolen på

Institut for Nano-teknologi. Der sidder han endnu. Med en mindre løn, men et sikkert job med løn hver måned.
"Vi besluttede os for, at vi ville have mere tid med vores familie," husker Kristján om beslutningen.
En beslutning der ikke var svær for ham at tage, da det på mange måder var en drøm at få en forskerstilling.
Februar måned 2008, før finanskrisen og gejseren af høje renter, mistillid til kronen fra udlandet og statens overtagelse af banker, begyndte at springe, besluttede Hildigunnur sig for, at hun ville være freelance arkitekt. Hun meddelte derfor sin chef, at hun ønskede at stoppe i firmaet og gå egne veje. For at starte som selvstændig måtte Hildigunnur investere i en computer og andre ting til sit nye liv. Hun tog et lån i banken. Et lån, der ligesom resten af familiens lån i dag er blevet væsentligt dyre.
"Der er ikke mange der vil købe en et år gammel Mac til omkring 40.000 kr." fortæller Hildigunnur, mens hun griner.

"Ej, det er jo ikke sjovt, det er alvorligt," får hun sagt mens grinet hurtigt forsvinder.
Lånene er taget i udenlandsk valuta, euro, schweiziske franc og japanske yen. Da de købte lejligheden og tog lånene var boligpriserne på sit højeste og de lånte cirka 85 procent af boligens værdi dengang. Boligpriserne er siden faldet og renten steget. Da inflationen i Island er høj, og renten er steget, er det i mange tilfælde blevet dyre at have lån. Da de tog deres lån i euro, stod en euro til 90 Islandske kroner, i dag er den steget til omkring 180 Islandske kroner. Lånet er derfor vokset med cirka det dobbelte. Samtidigt med huspriserne er faldet. Mange familier er derfor blevet insolvente, hvilket vil sige at, de ejer mindre end deres lån er værd. En usikkerhed der får mange til at frygte den nærmeste fremtid. Så mange er bange for, at de kan blive nødt til at forlade deres hus og ejendele. Låse døren og lade nøglen ligge til banken.

Så slemt ser det dog ikke ud for familien på fem, der endnu får mad på bordet og har en fast indtægt. Selvom de godt kan mærke, der ikke

er meget arbejde i arkitektbranchen i øjeblikket, tror de på, at det nok skal blive bedre. Det er også derfor Hildigunnur, sammen med andre arkitekter med mangel på arbejde, mødes og diskutere, hvad de kan gøre. De vil gerne sætte gang i branchen igen. De gør hvad de kan, med nye tanker og projekter.

Støvler og sko ligger væltet oven i hinanden i entréen. En jakke ligger ovre i det ene hjørne som den eneste, de andre hænger på sine knager. Der er lidt vand på gulvet. I dag regner det i Reykjavik. De er lige kommet hjem fra indkøb. Både mad og julegaver har stået på huskeseddelen og det er nu klaret. Budgettet til gaver har de måttet halvere i år.
"Vi er blevet nødt til kun, at give børnene i familien gaver i år," indrømmer Kristján.
Gaverne til de voksne er sparet væk - sådan var det ikke sidste jul. Gaverne fra dagens indkøb kan derfor også være i én pose.
Der er ikke mange triste miner at spore i familiens ansigter. De ved de

har hinanden og en sikker base, der gør, at de ikke har mistet troen på fremtiden.
Som mange andre islandske familier, fortsætter de deres hverdag med små justeringer, som at kigge efter tilbudene når de handler. Det lader til, at de lever efter det gamle islandske ordsprog "Det rettás" - som oversat betyder, "Det skal nok gå". En levemåde islændingene måtte tage til sig på grund af den barske natur og de, til tider ikke venlige forhold øboerne måtte indordne sig under. I dag bobler den holdning stadig op af de islandske lavasten, som det varme vand der pibler fra undergrunden.

side 44

Huset, hvor familien har deres lejlighed. Her bor de tre børn Nanna Kristjánsdóttir, Tómas Leó Kristjánsson og Kristján Nói Kristjánsson sammen med deres forældre Hildigunnur Sverrisdóttir og Kristján Leósson.

side 48

Hildigunnur og Kristján bruger forholdsvis meget tid på at snakke om deres prioriteringer. Hildigunnur er arkitekt og uden arbejde i øjeblikket. Hun har denne eftermiddag været i banken, hvor de har drøftet deres økonomi.

side 49

De to tvillinger, Kristján Nói og Tómas Leó, er knap to år. Inden deres sengetid er der god lejlighed til at søge tryghed med børnene.

side 50

Soveværelset er tvillingernes yndlingssted. Her kan de tumle i en stor blød seng. Og så er de vilde med at spise sneen ude på vindueskarmen. De tre børn kan altid, få Hildigunnur og Kristján til at, tænke på andet end økonomi og krise.

side 52

Nanna og Kristján leger i sengen en tidlig morgen. De andre er i fuld gang med dagens morgenritualer, før de alle skal ud af døren.

side 53

En stor del af Kristján og Hildigunnurs weekender går med familie og venner. Ofte diskuterer de fremtiden, og hvordan de bedst muligt kommer igennem den nærmeste fremtid uden for mange år på familien og deres økonomi.

side 54

Når ungerne er lagt i seng, og roen har sænket sig i lejligheden, bruges de sidste timer på arbejde. Selvom de har fået mere tid til deres børn, er der stadig mange ting, der skal ordnes og planlægges.

side 55

Nanna får hjælp af sin far til lektierne. Nogle gange er der langt mellem de rolige øjeblikke med Nanna og hendes forældre, derfor sætter hun pris på sin lektiehjælp.

side 57

Nanna trænger til en stor krammer fra sin mor, der også nyder det. På trods af en trang økonomi er der masser af plads til kærlighed og omsorg.

side 58

En gang om ugen mødes Hildigunnur med andre arkitekter uden job. Sammen diskuterer og vender de situationen i landet. Officielt er arbejdsløsheden 50 procent blandt landet arkitekter. Gruppen mener, at den nærmere må være omkring 80 procent.

side 59

Der skal en del mad og andre fornødenheder til, for at familien på fem kan fungere. Endnu er der ikke mangel på noget, men de tænker meget over, hvad og hvor meget de handler ind. Mest frygter de, at der skal blive mangel på varer, da meget bliver importeret.

side 60

Når trætheden melder sig efter en lang dag med mange ting at tænke på, virker situationen uoverskuelig.

side 61

Hver aften inden tvillingerne skal sove, er der stille på værelset, mens aftenens godnatlæsning foregår.

side 63

Klokken er halv tre om natten og stilheden har fundet ind i soveværelset ved Hildigunnur og Kristján. De har i følge Hildigunnur ligget sådan hver nat, siden de mødte hinanden, da de var omkring 17 år gamle.

